HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

למאי נ"מ למקח וממכר. א)פשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השעה והעונה כדאמרינן שעה קיבותא לך קאמר למאי נ"מ למקח וממכר שאם נדר לתת לחבירו שעה יתן לו פסולתא דלוגא? ומין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרן[ב] מצל לעיל דקאמר מאי לכם אוכא דמרזא לך קאמר נ"מ לפי שלא היו מכירין בשעה אוכא דלמרזא:

ומפרש שהוא אוכא דלמרזא:

מפני שאין נמשכין בו'. ג)שמעתי ממהרי"ק זצ"ל שמעת פשט שיש רק נר ל' כשר בשיש ע"י זה יזכור ולא יטה אחר נרות שבמדבר ובמרתף ור"ש מקולי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוליך יין מן החבית מותר להשתמש לאור כל נר [מופסות ישנים]:

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן בו'. ד)קרבי דגיס לאו היינו שמן דגיס דשמן דגיס שרי ליה מתני' בעיניס (לקמן דף כד.):[ד] **שמחת בית השואבה שאני.** תימה היכי שרי להליק והא לאו צורך קרבן הוא ואמר בפ"ג דקידושין (דף נד. ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ולוחק לומר לב ג"ד מתנה עליהן[ז] ב)דמה לורך יש להן להתנות בשבילו[ח] זה ורלתה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין לכתיב ושמחתם מיס בשמון (ישעיה יג) לורך קרבן מצוה ליה[ט] והא לאמר (סוכה פ"ה דף נג.) בורלת לשם מלוה לאור בית השואבה[י] לפ שהיתה בורלת מלה שהיתה יכולה לברור ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומרחה ורייח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך ג) ממכנסי כהנים הלא היה בהן פשתן לכתיב תלבת ולרגמן ותולעת שני ושם משזר (שמות כה) וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא לאסור שמא ילריך בעיניה מבל בזמקדש לפ שייבא הך גזירה ולרחה לר"י דלינן[יא] שאין מן הפשתן מלא רביע[יב] בעל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל:

ומותר להשתמש לאורה. ומ"ת מנא ליה לרבנן[יג] דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה דילמא[יד] הא לאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כשבת זקוק לה[טו] ואין

למאי נ"מ למקח וממכר. א)פשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השעה והעונה כדאמרינן שעה קיבותא לך קאמר למאי נ"מ למקח וממכר שאם נדר לתת לחבירו שעה יתן לו פסולתא דלוגא? ומין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרן[ב] מצל לעיל דקאמר מאי לכם אוכא דמרזא לך קאמר נ"מ לפי שלא היו מכירין בשעה אוכא דלמרזא:

מפני שאין נמשכין בו'. ג)שמעתי ממהרי"ק זצ"ל שמעת פשט שיש רק נר ל' כשר בשיש ע"י זה יזכור ולא יטה אחר נרות שבמדבר ובמרתף ור"ש מקולי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוליך יין מן החבית מותר להשתמש לאור כל נר [מופסות ישנים]:

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן בו'. ד)קרבי דגיס לאו היינו שמן דגיס דשמן דגיס שרי ליה מתני' בעיניס (לקמן דף כד.):[ד] **שמחת בית השואבה שאני.** תימה היכי שרי להליק והא לאו לורך קרבן הוא ואמר בפ"ג דקידושין (דף נד. ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ולוחק לומר לב ג"ד מתנה עליהן[ז] ב)דמה לורך יש להן להתנות בשבילו[ח] זה ורלתה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין לכתיב ושמחתם מיס בשמון (ישעיה יג) לורך קרבן מצוה ליה[ט] והא לאמר (סוכה פ"ה דף נג.) בורלת לשם מלוה לאור בית השואבה[י] לפ שהיתה בורלת מלה שהיתה יכולה לברור ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומרחה ורייח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך ג) ממכנסי כהנים הלא היה בהן פשתן לכתיב תלבת ולרגמן ותולעת שני ושם משזר (שמות כה) וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא לאסור שמא ילריך בעיניה מבל בזמקדש לפ שייבא הך גזירה ולרחה לר"י דלינן[יא] שאין מן הפשתן מלא רביע[יב] בעל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל:

ומותר להשתמש לאורה. ומ"ת מנא ליה לרבנן[יג] דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה דילמא[יד] הא לאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כשבת זקוק לה[טו] ואין

למאי נ"מ למקח וממכר. א)פשיטא ליה להש"ס שהיו מכירין השעה והעונה כדאמרינן שעה קיבותא לך קאמר למאי נ"מ למקח וממכר שאם נדר לתת לחבירו שעה יתן לו פסולתא דלוגא? ומין יכול לכופו לתקן לו וכן עיטרן[ב] מצל לעיל דקאמר מאי לכם אוכא דמרזא לך קאמר נ"מ לפי שלא היו מכירין בשעה אוכא דלמרזא:

מפני שאין נמשכין בו'. ג)שמעתי ממהרי"ק זצ"ל שמעת פשט שיש רק נר ל' כשר בשיש ע"י זה יזכור ולא יטה אחר נרות שבמדבר ובמרתף ור"ש מקולי אומר דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוליך יין מן החבית מותר להשתמש לאור כל נר [מופסות ישנים]:

חלב מהותך וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן בו'. ד)קרבי דגיס לאו היינו שמן דגיס דשמן דגיס שרי ליה מתני' בעיניס (לקמן דף כד.):[ד] **שמחת בית השואבה שאני.** תימה היכי שרי להליק והא לאו לורך קרבן הוא ואמר בפ"ג דקידושין (דף נד. ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ולוחק לומר לב ג"ד מתנה עליהן[ז] ב)דמה לורך יש להן להתנות בשבילו[ח] זה ורלתה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין לכתיב ושמחתם מיס בשמון (ישעיה יג) לורך קרבן מצוה ליה[ט] והא לאמר (סוכה פ"ה דף נג.) בורלת לשם מלוה לאור בית השואבה[י] לפ שהיתה בורלת מלה שהיתה יכולה לברור ומיהו בירושלמי דייק מהכא דקול ומרחה ורייח אין בהן משום מעילה וקשה לר"י מאי פריך ג) ממכנסי כהנים הלא היה בהן פשתן לכתיב תלבת ולרגמן ותולעת שני ושם משזר (שמות כה) וטוב לפתילה דהוי ככרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו ובשבת הוא לאסור שמא ילריך בעיניה מבל בזמקדש לפ שייבא הך גזירה ולרחה לר"י דלינן[יא] שאין מן הפשתן מלא רביע[יב] בעל בשאר מינים והוי כאילו אין בו פשתן כלל:

ומותר להשתמש לאורה. ומ"ת מנא ליה לרבנן[יג] דסבר רב הונא דמותר להשתמש לאורה דילמא[יד] הא לאמר אין מדליקין בשבת משום דסבר כשבת זקוק לה[טו] ואין

למאי נפקא מינה למקח וממכר: ה)ת"ר כל אלו שאמרו אין מדליקין בהן בשבת א)אבל עושין מהן מדורה בין להתחמם בנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין על גבי [א] ב)בירה ולא אמרו אלא לעשות מהן פתילה לנר בלבד: ולא בשמן קיק וכו': מאי שמן קיק אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא ואמרו לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו רב יצחק בריה דרב יהודה אמר משחא דקאזא ריש לקיש אמר קיקיון דיונה אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי קיקיון דיונה ג)ולצלולביא דמי ומדפשקי רבי ועל פום חנותא מדלן יתיה ומפרצידוהי עבדי משחא ובענפוהי נייחן כל ד)בריחי דמערבא אמר רבה ב)פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שאמרו חכמים אין בהן מפני שאין נמשכין אחר הפתילה בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מהו שיתן לתוכן שמן כל שהוא וידליק מי גזרינן דילמא אתי לאדלוקי בעיניהו או לא א"ל ס)אין מדליקין מאי טעמא ס)לפי ו)שאין מדליקין איתיביה ז)כדרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו (אמר) ח)רשב"ג של בית אבא היו בורכין פתילה על גבי אגוז ומדליקין קתני מיהת מדליקין א"ל אדמותבת לי מדרשב"ג סייעינהו מדתנא קמא הא לא קשיא ט)מעשה רב מ"מ קשיא מאי לאו להדליק לא להקפות אי להקפות מ"ט דת"ק כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני כדרך דבר שמדליקין בו ע"ג דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו י)בד"א להדליק אבל להקפות מותר שרבן שמעון בן גמליאל אומר של בית אבא היו בורכין פתילה ע"ג אגוז איני והאמר רב ברונא ס)אמר רב ה)חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו אדם נותן לתוכו שמן כל שהוא ומדליק הני מימשכי בעיניהו והני לא מימשכי בעיניהו וגזרו רבנן על חלב מהותך משום חלב שאינו מהותך ועל קרבי דגים שנמוחו משום קרבי דגים שלא נמוחו וליגזור נמי חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שנתן לתוכן שמן משום חלב מהותך וקרבי דגים שנמוחו שלא נתן לתוכן שמן ס)היא גופה גזירה א) ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה: תני רמי בר חמא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת ס)אין מדליקין בהן במקדש משום שנא' ל)להעלות נר תמיד הוא תני לה והוא אמר לה כדי ס)שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא שתהא עולה על ידי דבר אחר תנן מ)מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם היו מפקיעין ומהן מדליקין שמחת בית השואבה שאני ת"ש דתני רבה בר מתנה ר)בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים לא ה)דבעי: אמר רב הונא פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה בין בשבת בין בחול אמר רבא מאי טעמא דרב הונא קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה ורב חסדא אמר מדליקין בהן בחול אבל לא בשבת קסבר כבתה אין

איני והא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך, מלשון היתוך כדכתיב (יחזקאל כב) כהתוך כסף בתוך כור, וכתיב (איוב ג) ויתוכו כמים. וקרבי דגים שנימוחו, נותן לתוכן שמן כל שהו ומדליק. ושנינן הני ממשכי בעיניהו אבל הני לא ממשכי בעיניהו. ואסקינא לקמן(ו) דשני הני משמן דגים, לפיכך שמן דגים מזוקק הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צריך תערובת. **תני רמי בר חמא** פתילות שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת, גם במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד. והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהן מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין, והאבנט יש בו צמר. הני לשמחת בית השואבה, אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל בוץ וכבר פירשנוהו היטב בראיות בפרק החליל.

מסורת הש"ס

ב) תוספתא פ"ג, ג) ס"פ מנוחה, ג) ערוך פי' אילן פרק, ד) [ל"ל כריתי עי' ערוך ערך כלה ובמתורגמן], ה) מ"ש ת"ל לפי שאין כל"ל רש"ל [ועי' בערוך ערך לפי פי' שאין מדליקין כלומר קבלה היא כך שאין מדליקין], ו) ר"ש שאינו נהנקין, ז) תוספתא פ"ב, ח) [ל"ל דשב"א תומה] ט) [לקמן קכו: ע"ש בפ. קל:], י) [לקמן כד:], כ) [נדה סה:, י) [לקמן כד:], כ) [בעל' יח: ביאה ג. וש"נ], ל) בעל' כ., מ) יומא כג. סוכה נג., נ) [ב"ק י.], ס) [שמות לט], ע) [בתמות ד:], פ) [לף כ:], צ) [ל"ל מהמיני דהיינו תמנגו ועי' רש"ן],

תורה אור השלם

1 וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד:

שמות כז כ

גליון הש"ס

גמ' מדליקין בש"ס לפי שאין מדליקין. כעין זה עירובין דף לו ע"ש מ"ק דף כו ע"ב ניטין דף ס ע"ש נדה דף ס ע"ש ובן בנימן התוס' ויקרא כ"ב אמר יסיס בו מוס לא יקרב כי כל מיס אמר בו מוס לא יקרב ועי' יומא ל"ח קידושין דף ו ע"ש ד"ה ס"ג: **שם** שמנים ופתילות בו' אין מדליקין בהם בשבת. ק"ל למאי נקט שמנים הא במקדש אין מדליקין רק בשמן זית זך: **תום' ד"ה** חלב מהותך בו' קרבי דגים לאו היינו. ע"ל דף כו ע"ש תוס' ד"ס אילן ניסיס בו' ניסיס לא כרוחו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כירה. נ"ב מעולה גירסת ר"ף וס"ף וכן בתוספתא:

לעזי רש"י

קרויז"ל [קרוישו"ל]. מנורה.
קוטו"ן. כותנה.
אנטילי"ד [אינמישלי"ר]. לסבך, לבלבל.
ברואיש"ט. כויה שטחית.
פונד"ר [פונדי"ד]. נמס, (על שומן).

מוסף תוספות

א. תימה, מאי קא בעי למאי נפק"מ, הלא דרך ההלמוד בכל מקום להזכיר ב' שמות, לפי שיש שמכיר בזה"ל ואינו מכיר בזה, וכן למעלה, לכש שוכא דארוא וכו' ולא קאמר מאי נפק"מ למקח וממכר. ונראה דהכא. תוס' כרמ"ש. ב. יכול ליתן לו פסולת של דפת והוא יתקננו, ואינו יכול לכופו ליתן לו עטרן מתוקן. תוס' כרמ"ש. דהאי נמי עטרן או שעוה מקרי, ואין הולכים בממון אחר הרוב. ריטב"ש. ג. א"כ פעמים שנותנין נר דולק מער"ש תוך המרחף, שיראה למשוך יין בלילה וכו' אותו נר אסור להיות מחתיכת חלב על הפתילה, כ"א משמנים שהתירו חכמים להדליק לצורך אוכל, [אמנם]. ד. בלא נתינת שמן. תוס' כרמ"ש. ונראה לר"ת דשמן דגים היינו שמן שבא מעינו של דג כדאמר בהמוכר את הספינה 'נגרו מגלגלתא דעינא תלת מאה גרבי מישחא', ובשמן דגים מודה רב ברונא דשרי בעינית. תוס' לקמן סו. ד"ס מיכא. ה. דכשאינו מהותך. תוס' לקמן כג: ד"ס מזלה. ו. לפי שאינו נמשך אחר הפתילה. תוס' לקמן כג. ז. כדאמרי' בפ"ב דשבועות גבי פרה אדומה דיכול לפדותה כשמצא אחרת נאה ממנה משום דלב"ד מתנה עליהם, דהתם הוא צורך לפדותה, אבל הכא. תוס' כרמ"ש. ח. דבר מועט. תוס' כרמ"ש. ט. ושארי. תוס' כרמ"ש. אין לך גניזה כמוה. ריטב"ש. י. [אלמא] לאו צורך קרבן הוא. תוס' כרמ"ש. יא. דפשתן דבר מועט הוא. כרמ"ש. יב. ודבר מועט של פשתן כזה. כרמ"ש. יג. דהא דקאמר לרב הונא אין מדליקין בשבת משום. תוס' כרמ"ש. יד. אסור להשתמש לאורה. ריטב"ש. טו. ובחול אין מדליקין בהם מהאי טעמא משום דשמא לא יחזור וידליקנה לאחר שכבתה, וכ"ש בשבת. תוס' כרמ"ש.

ה א מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יט ושם פ"ה הלכה יט טור שו"ע או"ח סימן רסד סעיף ג:
ו ב מיי' פ"ה מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טור שו"ע או"ח סימן רסד סעיף ג:
ז ג מיי' שם הלכה ט טור שו"ע שם סעיף ד:
ח ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:
ט ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ה:
י ו מיי' פ"ג מהלכות תמידין ומוספין הלכה טו:
יא ז ח מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה ו:

מוסף רש"י

מעשה רב. למילף מיניה, דכיון דסמיך למעבד עובדא לקולא ס"מ הלכתא היא (לקמן קכו:). **גזירה** לגזירה. לפי לעיל יא ב. מבלאי מכנסי כהנים ומהמיניהם. ממכנסי בגדי שכהן שהיו מצל לכור ומפקיעים היסיס קורעין לעשות פתילות (סוכה נא.) למשמת בית השואבה כמ"ש (יומא כב.). מפקיעין. לשון קריעה (שם).

תום' ישנים

א) וא"ת מכאי טוי גזירה לגזירה משמע לטו אינו מהותך ומשו משמע טעטו יטו ויש"ל למעל [שין] דמשמע לאור ספתילה לה נמשכין אחר ספתילה משום שמא יטה אלא שמא יכבה ולינה אלוס בית:

ב) ועוד דלא מלינו לב ב"ד כזה לכיון לכבר קלשו בגדי כהונה לא נפקו לחולין אלא בדיעבד:

רבינו חננאל

ת"ר כל אילו שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת משום פסול פתילות, אבל עושה בהם מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין ע"ג מגורה, לא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד. **בשמן** קיק. שמואל אמר (ענן) [ענף] ושמו קיק, ר"ל אמר קיקיון דיונה. **אמר רבה** פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהם, מפני שהאור מסכסכת בהן. שמנים שפסלו מפני שאין נמשכין אחר הפתילה. **בעא מיניה אביי מרבה** שמנים שאמרו חכמים להדליק בהן בשבת מהו לתת לתוכן שמן ולהדליק. א"ל אסור לפי שאין מדליקין, כלומר כיון שאין מדליקין בפני עצמן, כשישלים השמן (שתתן בתוכו) [שנתן בתוכן], שוב אין מדליקין שכבר אמרנו אין נמשכין אחר הפתילה. ואותיב עלה ותרצה הכי, כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו, בד"א להדליק אבל להקפות, פירוש להחבות ראש הפתילה להרבות אורה מותר. שרשב"ג אומר של בית אבא היו בורכין כו', וקי"ל (כרבא) [כרבה].